

แนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจโดยมีส่วนร่วมของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ของประเทศไทย

เบญจมาส เปาะทอง¹, ศราวุธ ทองเนื้อห้า², วันเฉลิม พลดี³, มโนลี ศรีเปารยะ เพ็ญพงษ์⁴, พชรินทร์ เพชรช่วย⁵

บทคัดย่อ

ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างของประเทศไทยที่กระจายไปทั่วประเทศ รวมทั้งพื้นที่ภาคใต้ ในกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองในภาคใต้ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้และหาทางแก้ปัญหา การวิจัยแบบผสม เริ่มวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจากประชากรสมาชิกของกลุ่ม 250 คน ใช้สถิติพรรณนา และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้สัมภาษณ์เชิงลึก สทนากลุ่ม และเวทีความคิดเห็น ผู้ให้ข้อมูลหลักคัดจากสมาชิกกลุ่มและผู้บริหารกลุ่ม ทำการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ประสบปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนด้านรายได้ 22,973.28 บาทต่อเดือน ด้านรายจ่าย 16,702.24 บาทต่อเดือน และด้านความมั่งคั่ง 2,835,238.70 บาท ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศทั้ง 3 ด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 26,018.42 บาท 21,329 บาท และ 3,603,897 บาท ตามลำดับ ผู้วิจัยจัดเวทีให้ชาวบ้านทราบปัญหาพร้อมเสนอการแก้ปัญหา 4 แนวทาง คือ การเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การลดหนี้สิน และการเพิ่มทรัพย์สิน ค้นพบความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน การวางแผนทางการเงิน การจัดสรรายได้และการจัดการหนี้สิน การเพิ่มทักษะทางการตลาด การแปรรูปสินค้าทางการเกษตรให้มีมูลค่าสูงขึ้น การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างเปล่า และการร่วมกันทำงานของทุกภาคส่วนเป็นกุญแจสำคัญในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจให้กับเกษตรกร งานวิจัยนี้แตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมาคือยังไม่มีการศึกษาในพื้นที่ด้วยวิจัยแบบผสมมาก่อน

คำสำคัญ: ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ; การมีส่วนร่วม; เกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออก

ชื่อผู้ติดต่อบทความ: เบญจมาส เปาะทอง

E-mail: benjamas.chu@sru.ac.th

(Received: September 13, 2022; Revised: August 28, 2023; Accepted: September 8, 2023)

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี E-mail: benjamas.chu@sru.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี E-mail: aeksra@hotmail.com

³ อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี E-mail: wanchalearm.pol@sru.ac.th

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี E-mail: ma_mai1234@hotmail.com

⁵ อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี E-mail: patcharin.phe@sru.ac.th

Solving Economic in Equality Problems Approach with the Participation of Farmers Group of Homtong Bananas Producers in the Southern of Thailand

Benjamas Pohthong¹, Sarawut Thongnueaha², Wanchalearm Poldee³, Manolee Sriporaya Penpong⁴, Pacharin Petchuay⁵

Abstract

Economic inequality is a structural problem of Thailand that spreads throughout the country, including the southern region where Homtong banana producer networks face inequality challenges. This study aimed to examine the economic inequality problem of the Homtong banana producer network group for export in the southern region and find solutions. A mixed-methods approach was employed, starting with quantitative research collecting data from 250 group members using descriptive statistics, followed by qualitative research using in-depth interviews, focus groups, and brainstorming sessions. Content analysis was conducted to identify solutions to economic inequality problems.

The findings revealed that the southern Homtong banana producer network experienced economic inequality. The average household values were: income 22,973.28 baht per month, expenditure 16,702.24 baht per month, and wealth 2,835,238.70 baht, all lower than national averages of 26,018.42 baht, 21,329 baht, and 3,603,897 baht, respectively. The researcher organized community forums to raise awareness about inequality problems and proposed four main approaches to address inequality: increasing income, reducing expenses, reducing debt, and increasing assets. Key solutions discovered included household accounting knowledge to track income and expenditure for financial planning, efficient income allocation and debt management, enhancing marketing skills and knowledge, agricultural product processing to add value, optimizing unused agricultural land, and collaborative efforts across all sectors as the key to solving economic inequality problems for farmers.

¹ Assistant Professor in Faculty of Management Sciences, Suratthani Rajabhat University.

E-mail: benjamas.chu@sru.ac.th

² Assistant Professor in Faculty of Management Sciences, Suratthani Rajabhat University. E-mail: aeksra@hotmail.com

³ Lecturer in Faculty of Management Sciences, Suratthani Rajabhat University. E-mail: wanchalearm.pol@sru.ac.th

⁴ Assistant Professor in Faculty of Management Sciences, Suratthani Rajabhat University.

E-mail: ma_mai1234@hotmail.com

⁵ Lecturer in Faculty of Management Sciences, Suratthani Rajabhat University. E-mail: patcharin.phe@sru.ac.th

แนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจโดยมีส่วนร่วมฯ

This research differs from previous studies as no prior research has employed a mixed-methods approach to study economic inequality in this specific area and population.

Keywords: Economic in Equality; Participation; Banana Farmers for Export Production

Corresponding Author: Benjamas Pohthong

E-mail: benjamas.chu@sru.ac.th

1. บทนำ

ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างของประเทศไทยที่มีการกระจายไปทั่วประเทศ รวมทั้งภาคใต้ด้วย โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรจะมีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจมากกว่ากลุ่มเศรษฐกิจอื่นๆ กลัวหอมทองส่งออกในภาคใต้ประสบปัญหาทั้งทางด้านรายได้ ด้านการใช้จ่าย ด้านการสร้างทรัพย์สินและด้านการก่อหนี้สิน เป็นต้น ในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยมีพืชเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง คือ กลัวหอมทองที่เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดกระบี่ และจังหวัดชุมพร มีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มเครือข่ายผู้ผลิตกลัวหอมทองเพื่อการส่งออกภาคใต้ซึ่งเป็นกลุ่มเกษตรกรอีกกลุ่มหนึ่งที่ประสบกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจเช่นกัน (Office of the National Economic and Social Development Council, 2020)

ข้อมูลในช่วงปี 2563-2565 สถิติการส่งออกกลัวหอมทองของประเทศไทยอยู่ที่ 106.37 ล้านบาท 222.45 ล้านบาท และลดลงในปี 2565 เป็น 49.94 ล้านบาท อันเป็นผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 (Office of Agricultural Economics, 2022) แต่เมื่อพิจารณาข้อมูลย้อนหลังในปี 2563-2564 แล้ว พืชเศรษฐกิจชนิดนี้ได้สร้างรายได้และทำกำไรได้จากการรวมกลุ่มของเกษตรกร แต่การที่เกษตรกรอาศัยอยู่ในเขตชนบทที่มีแหล่งรายได้ที่จำกัด มีค่าใช้จ่ายของครัวเรือนที่สูงขึ้นตามภาวะค่าครองชีพ การมีหนี้สินครัวเรือนเพิ่มขึ้น และข้อจำกัดของความสามารถในการสร้างทรัพย์สิน เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเพิ่มความสามารถในทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ซึ่งจากปัญหาที่เกษตรกรต้องประสบ ได้แก่ รายได้ รายจ่ายของครัวเรือน ภาวะหนี้สินและความสามารถในการสร้างทรัพย์สิน ทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ซึ่งถ้าหากแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจได้เกษตรกรจะสามารถพัฒนาศักยภาพตนเองได้ดีขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Issaradet & Limrattanaphattarakul, 2020) แนวทางในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของเกษตรกรโดยทั่วไป คือ การสร้างรายได้ด้วยการเพิ่มปริมาณผลผลิตและจัดตลาดที่สามารถจัดจำหน่ายได้ทั้งในและต่างประเทศ แม้จะเป็นหนทางหนึ่งที่จะสามารถช่วยเหลือเกษตรกรได้ แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจทั้งหมดได้ (Prasertsri et al., 2019; Suriya, 2017; Thiamthaisong, 2018)

การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกลัวหอมทองส่งออกภาคใต้นั้น จำเป็นที่จะต้องเข้าไปค้นหาสาเหตุในพื้นที่ซึ่งการวิจัยหรือการศึกษาปัญหาในเชิงพื้นที่สามารถใช้ค้นหาสาเหตุที่แท้จริงได้ แต่การแก้ปัญหานี้จำเป็นต้องมีส่วนร่วมของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกลัวหอมทองส่งออกภาคใต้ ในการดำเนินการแก้ปัญหาและเป็นการสร้างกระบวนการค้นคว้าและค้นหาแนวทางแก้ไขไปพร้อมกัน จึงเป็นที่มาของการศึกษาปัญหาและหาแนวทางแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจกับกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายผู้ผลิตกลัวหอมทองส่งออกภาคใต้ เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหานี้ แต่จะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรก็ต่อเมื่อมีการประสานความร่วมมือกันทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ ความร่วมมือภายในสมาชิกกลุ่ม ความร่วมมือของเครือข่ายผู้ประกอบการ เชื่อมโยงไปยังหน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ฝ่ายปกครอง อำเภอ องค์การบริหารส่วนจังหวัดและระดับจังหวัด เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจได้

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกในภาคใต้ของประเทศไทย
- 2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกในภาคใต้ของประเทศไทย

3. การทบทวนวรรณกรรม และกรอบแนวคิด

ศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและแนวทางการแก้ไขปัญหาของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกในภาคใต้ของประเทศไทย มีการทบทวนวรรณกรรมและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

3.1 การทบทวนวรรณกรรม

สำหรับการวิจัยนี้การทบทวนวรรณกรรม เป็นการหาข้อมูลเพื่อใช้ระบุนกรอบแนวคิดของงานวิจัย ซึ่งพบว่าผู้วิจัยเป็นทีมแรกที่เข้าไปศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำและแนวทางแก้ไขให้กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมส่งออกภาคใต้ สำหรับแนวคิด ทฤษฎี ที่ได้จากการทบทวนงานวิจัย มีดังนี้

3.1.1 แนวคิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

ความเหลื่อมล้ำ หมายถึง ความแตกต่าง ความไม่เท่าเทียม ความไม่เป็นธรรมของการกระจายทรัพยากรและฐานะความเป็นอยู่ของประชากรในประเทศ (Issaradet & Limrattanaphattarakul, 2020)

3.1.1.1 ความเหลื่อมล้ำมีทุกมิติของสังคมไทย แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

- 1) ความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ มุ่งเน้นความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียมของการกระจาย ความมั่งคั่งครัวเรือน รายได้และทรัพย์สิน การถือครองที่ดิน
- 2) ความเหลื่อมล้ำด้านสังคม มุ่งเน้นความเหลื่อมล้ำทางโอกาสการเข้าถึงบริการสาธารณะ การจัดสรรและกระจายทรัพยากร และบริการของภาครัฐ เช่น การศึกษา สาธารณสุข
- 3) ความเหลื่อมล้ำด้านความยุติธรรม เป็นการพิจารณาความไม่เท่าเทียมกันทางสิทธิและโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชน
- 4) ความเหลื่อมล้ำด้านการเมือง เป็นความเหลื่อมล้ำของการกำหนดนโยบาย การมีอำนาจต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง การตัดสินใจทางการเมือง

3.1.1.2 ความเหลื่อมล้ำในสังคมโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม มีแนวคิดดังนี้

- 1) แนวคิดเสรีนิยม แนวคิดนี้มุ่งเน้นให้มนุษย์ทุกคนควรมีสิทธิเสรีภาพ
- 2) แนวคิดความยุติธรรมทางสังคม แนวคิดนี้มีว่าโครงสร้างสังคมทุกสังคมเป็นผลผลิตของความไม่เท่าเทียมและความอยุติธรรมในอดีต

3) สมรรถภาพของมนุษย์ แนวคิดนี้เป็นการพัฒนามนุษย์ มองว่าความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและความยากจนเป็นการลดสมรรถภาพของมนุษย์

4) แนวคิดเสรีนิยมใหม่ แนวคิดนี้เน้นความเป็นอยู่ที่ดีเมื่อคนมีรายได้จะมีความมั่งคั่ง

3.1.1.3 ความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคมมีสาเหตุ ดังนี้

1) ความต้องการทางเศรษฐกิจที่แตกต่างภาวะหนี้สินที่ไม่เท่ากัน

2) ความต้องการทางสังคมที่แตกต่าง

3) ความต้องการทางการเมืองในแต่ละท้องถิ่น

4) การบริหารจัดการของสังคมที่มีแนวคิดต่างกัน

5) ความสามารถของคนในสังคมท้องถิ่นหรือประเทศที่ต่างกัน

สำหรับความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ (Hengpatana et al., 2019; Strzelecka & Zawadzka, 2020; Boonchuay, 2020; Techaniyom et al., 2021; Office of the National Economic and Social Development Council, 2020) ได้แบ่งประเด็นของความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ มีดังนี้

1) ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้

2) ความเหลื่อมล้ำด้านการใช้จ่าย

3) ความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สิน

4) ความเหลื่อมล้ำด้านหนี้สิน

3.1.2 แนวคิดด้านการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การร่วมมือของบุคคลหรือกลุ่มคนโดยเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานโดยเริ่มตั้งแต่ร่วมวางแผนเพื่อกำหนดปัญหา วิเคราะห์ปัญหา กำหนดแนวทางในการทำงาน ปรับปรุงแก้ไขปัญหา และร่วมกันประเมินผลติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องเพื่อรักษามาตรฐานที่กำหนดขึ้นและนำไปสู่การพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพในชุมชนและท้องถิ่นก่อให้เกิดการพัฒนาในเชิงพื้นที่ (Sajjawattana, 2017)

ลักษณะและขั้นตอนการมีส่วนร่วมมี 4 รูปแบบ ดังนี้ (Sajjawattana, 2017; Wonhsuwan & Siriwan, 2017)

3.1.2.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) มี 3 ขั้นตอน ได้แก่

1) การริเริ่มตัดสินใจ เป็นการวางแผนเริ่มต้นวิธีคิดว่าจะดำเนินงานอย่างไร

2) การดำเนินการตัดสินใจ เป็นการลงมือกระทำกับกิจกรรมที่วางแผนไว้

3) การตัดสินใจปฏิบัติการ เป็นการกำหนดสถานการณ์ที่จะต้องคิดร่วมกันเพื่อให้ทุกคนในชุมชนลงมือปฏิบัติและมีมติร่วมกัน

3.1.2.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) เป็นกลยุทธ์การสนับสนุนการจัดการด้านทรัพยากร การบริหารและการประสานขอความร่วมมือเพื่อลงมือปฏิบัติจริง

3.1.2.3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) มี 3 ข้อ คือ

1) ผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ อาจเป็นการสร้างทรัพย์สินของคนในชุมชน

2) ผลประโยชน์ทางด้านสังคมที่เกิดร่วมกันเช่นการสร้างสมาชิกกลุ่มจะมีการร่วมคิดเห็น ระดมเงินทุน เพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่

แนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจโดยมีส่วนร่วมฯ

3) ผลประโยชน์ส่วนบุคคล เช่น การที่มีมติของกลุ่มเพื่อใช้ในการตัดสินใจช่วยเหลือสมาชิกเพื่อให้งานสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มได้

3.1.2.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการสร้างตัวชี้วัดของกลุ่มว่ารายได้ ค่าใช้จ่าย หรือปัจจัยอื่นๆ ที่เป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำอยู่ในระดับใดและสมาชิกในกลุ่มร่วมกันประเมินผลเป็นไปในทิศทางใด ตัวชี้วัดที่แสดงจะเป็นประโยชน์ในการสร้าง พัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ของชุมชนและเครือข่ายต่อไป

3.1.3 แนวคิดในการพัฒนาความเข้มแข็ง มี 4 แนวทาง ดังนี้

3.1.3.1 กระบวนการสร้างและจัดการชุมชนเข้มแข็งเป็นการส่งเสริมการรวมตัวเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทดลองปฏิบัติจริง รวมทั้งการสนับสนุนกลุ่มที่มีการรวมตัวอยู่แล้วให้เข้มแข็ง เน้นความพร้อมของชุมชน เชื่อมโยงกับการทำมหาเถรชัยตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับครอบครัวไปจนถึงระดับชุมชน คำนึงถึงความพอประมาณและความพออยู่พอกินเป็นลำดับแรกก่อนที่จะเชื่อมต่อกับชุมชนและสังคมภายนอก มีกระบวนการจัดการองค์ความรู้ที่มีระบบ มีเครือข่ายในการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ดังนั้น การส่งเสริมการรวมตัวของคนในชุมชนทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของชุมชนในรูปแบบที่หลากหลายที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งในเชิงพื้นที่หรือประเด็นความสนใจ และสนับสนุนชุมชนที่มีการรวมตัวเป็นกลุ่มต่างๆ ให้มีขีดความสามารถในการพัฒนามากขึ้น (Sajjawattana, 2017)

3.1.3.2 การดำเนินการจัดการองค์ความรู้และสร้างระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่างครบวงจรและยั่งยืน (Issaradet & Limrattanaphattarakul, 2020) มี 3 ประการ คือ

1) มีการพัฒนาฐานข้อมูลชุมชนให้เป็นระบบและปรับให้ทันสมัยอยู่เสมอ

2) จัดให้มีการกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

3) ส่งเสริมให้กลุ่มปราชญ์ กลุ่มแกนนำและผู้รู้ ถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่าน การเรียนรู้ และการจัดการความรู้ในชุมชน โดยเชื่อมโยงความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่จริง

4) สนับสนุนการจัดการองค์ความรู้และการทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้มีความสอดคล้องกับ ความหลากหลายของทุนในชุมชน ควบคู่กับการฟื้นฟูความรู้พื้นบ้าน

3.1.3.3 การสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ด้วยวิธีการเสริมสร้าง ครอบครัวให้มีความมั่นคง เสริมสร้างโอกาสและสร้างสภาพแวดล้อมในชุมชน ให้เอื้อต่อการที่คนในชุมชนสามารถศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน เช่น การใช้จ่ายในครัวเรือน มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เพิ่มขึ้น ครอบครัวหรือชุมชนจะร่วมกันสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อรองรับเหตุการณ์ในอนาคต ควรเป็นการวางแผนที่ดีพร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

3.1.3.4 การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน มี 5 ประการ ดังนี้

1) สนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มรูปแบบต่างๆ เช่น สหกรณ์กลุ่มออมสัจธรรมชาติ สหกรณ์กลุ่มปุ๋ย อินทรีย์

2) อนุรักษ์และส่งเสริมภาคการผลิตและบริการในการเคลื่อนย้ายเครื่องจักรหรือกิจกรรม สร้างอาชีพ และการจ้างงานในท้องถิ่นและพื้นที่ห่างไกล

3) ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบนหลักของความโปร่งใสใช้ฐานทรัพยากรในพื้นที่

4) สนับสนุนการนำภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการที่มีโอกาสทางการตลาดสูง

5) พัฒนาระบบการบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชน ควบคู่กับการสร้างผู้ประกอบการใหม่โดยการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาด องค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ภูมิปัญญาของของประเทศไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ยกย่องรายได้และเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาความเข้มแข็งของท้องถิ่น

3.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำ

งานวิจัยการวิเคราะห์สภาวะหนี้สินและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคเหนือ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยสภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน ซึ่งเป็นความจำเป็นในการบริโภคและอุปโภค (Chaiyanon & Sanguanwongse, 2021)

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อภาระหนี้ครัวเรือนของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลของประเทศไทย โดยการประยุกต์ใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์ โดยใช้ฐานข้อมูลการสำรวจเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ข้อค้นพบส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับความมั่งคั่งของครัวเรือนในบางประเด็น เช่น ขนาดครัวเรือน จำนวนคนที่ได้รับค่าจ้าง รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน รายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือน การรับโอนเงิน และเงินกู้ฉุกเฉิน (Intarapak & Supapakorn, 2020)

จากงานวิจัยที่มีการศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำและพัฒนากระบวนการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ มีข้อค้นพบว่า รายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน เป็นปัญหาของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ งานวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสม ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ใช้กลุ่มตัวอย่างสมาชิกชุมชน การวิเคราะห์และใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง พบว่า สมาชิกชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ (Mueathaisong & Phanpool, 2020)

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของผู้มีรายได้น้อย กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมผู้มีรายได้น้อย ผลจากการวิจัยนี้เสนอแนะให้ภาครัฐนำนโยบายมาปฏิบัติเพื่อลดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชาชน (Kesdee, 2020)

การศึกษาความมั่งคั่งของครัวเรือนในสหราชอาณาจักรผ่านการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสำรวจความมั่งคั่งโดยใช้โปรแกรมเชิงเส้น ศึกษาแบบจำลองที่มุ่งเน้นการเติบโตของความมั่งคั่ง ได้ข้อค้นพบว่า ความมั่งคั่งของครัวเรือนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมกัน (Forbes & Grosskinsky, 2022; Advani et al., 2021)

แนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจโดยมีส่วนร่วมฯ

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปตัวแปรความเหลื่อมล้ำเพื่อใช้ในการวิจัยนี้ 3 ด้าน คือ 1) ด้านรายได้ 2) ด้านรายจ่าย 3) ด้านความมั่งคั่งของครัวเรือน (Hengpatana et al., 2019; Boonchuay, 2020; Techaniyom et al., 2021) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลสรุปตัวแปรปัจจัยการศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

ลำดับ	ผู้วิจัย	ศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำ		
		ด้านรายได้	ด้านรายจ่าย	ด้านความมั่งคั่ง ของครัวเรือน
1.	Chaiyanon and Sanguanwongse (2021)	✓	✓	-
2.	Intarapak and Supapakorn (2020)	✓	✓	-
3.	Mueathaisong and Phanpool (2020)	✓	-	-
4.	Kesdee (2020)	✓	-	-
5.	Forbes and Grosskinsky (2022)	-	-	✓
6.	Advani et al. (2021)	-	-	✓

3.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

จากงานวิจัยเรื่องชุมชนกับการจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาตำบลหนองสาหร่าย บ่งชี้การพัฒนาการเข้าถึงแหล่งทรัพยากร มีอำนาจการต่อรองและมีคุณภาพชีวิตที่ดีในเชิงนโยบาย ด้านความยากจน ด้านการกระจายรายได้และด้านการลดรายจ่าย โดยดำเนินนโยบายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ซึ่งมีลักษณะเด่นในการเพิ่มขึ้นของรายได้ และลดช่องว่างระหว่างรายได้ ขยายความไปสู่การเพิ่มทรัพย์สิน การใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของกลุ่มผู้มีรายได้น้อย การลดหนี้สินภาคครัวเรือน (Issaradet & Limrattanaphattarakul, 2020)

การศึกษาเรื่องวินัยการเงินการคลังของท้องถิ่นไทย พบว่า การบริหารให้งบประมาณรายได้เพิ่มขึ้นและลดงบประมาณรายจ่ายอย่างสมดุล จะทำให้เครือข่ายชุมชนท้องถิ่นในประเทศไทย สามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน นอกจากการกระจายรายได้ที่เพิ่มขึ้นแล้วยังมีปัจจัยที่เกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของทรัพย์สิน จะทำให้สามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำของชุมชนในประเทศไทย (Hengpatana et al., 2019; Techaniyom et al., 2021; Boonchuay, 2020)

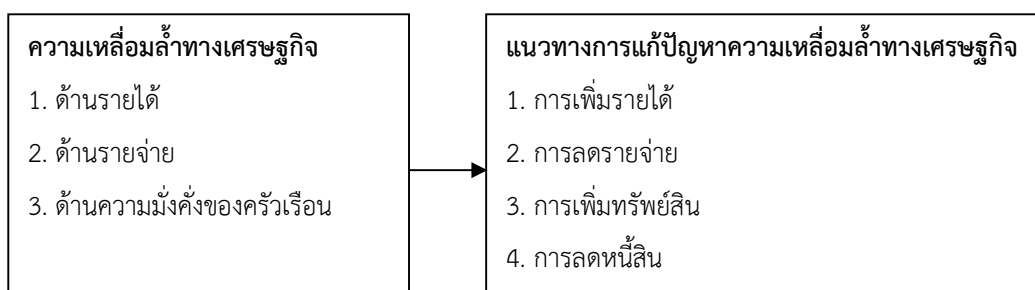
งานวิจัยที่ได้ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลกระทบต่อหนี้ครัวเรือนในต่างประเทศ (ประเทศโปแลนด์) พบว่า ปัจจัยลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีความสัมพันธ์กับหนี้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ สถานภาพการสมรส ขนาดครัวเรือน อาชีพหลัก ที่ตั้งครัวเรือน รูปแบบที่อยู่อาศัย อายุของหัวหน้าครัวเรือน เศรษฐกิจโดยหัวหน้าครัวเรือน และระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อคนในครัวเรือน (Strzelecka & Zawadzka, 2020)

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยสนใจศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ได้ผลสรุปตัวแปรแนวทางการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ใช้ในการวิจัยนี้ 3 ด้าน 4 แนวทาง ได้แก่ ด้านรายได้ ด้านรายจ่าย และด้านความมั่งคั่งของครัวเรือน (การเพิ่มทรัพย์สินและการลดหนี้สิน) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลสรุปตัวแปรปัจจัยแนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

ลำดับ	แนวคิดที่ศึกษา	แนวทางการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ			
		การเพิ่มรายได้	การลดรายจ่าย	การเพิ่มทรัพย์สิน	การลดหนี้สิน
1.	Hengpatana et al. (2019)	✓	-	✓	-
2.	Issaradet and Limrattanaphattarakul (2020)	✓	✓	✓	✓
3.	Strzelecka and Zawadzka (2020)	-	-	-	✓
4.	Boonchuay (2020)	-	✓	-	-
5.	Techaniyom et al. (2021)	✓	-	✓	-

3.2 กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยนี้ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากประชากรที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม จำนวน 250 คน 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและการทำเวทีระดมความคิดเห็น โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณก่อนการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ เพราะต้องค้นหาข้อมูลเชิงปริมาณในด้านรายได้ ด้านรายจ่าย และด้านความมั่งคั่งของครัวเรือนสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมส่งออกภาคใต้ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อค้นหาแนวทางแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายผู้ผลิตกล้วยหอมส่งออกภาคใต้

4.1 รายละเอียดของประชากร กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรทั้งหมด จำนวน 250 คน ที่เป็นสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมส่งออกภาคใต้ โดยกระจายอยู่ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดกระบี่และจังหวัดชุมพร ประกอบด้วย กลุ่มสหกรณ์การเกษตรบ้านนาสาร อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 57 คน กลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ้งควัด อำเภอละแม จังหวัดชุมพร จำนวน 119 คน กลุ่มเกษตรกรผลิตกล้วยหอมทองตำบลถ้ำสิงห์ จังหวัดชุมพร จำนวน 59 คน และกลุ่มผู้ปลูกกล้วยหอมทองเพื่อส่งออกสหกรณ์นิคมท่าแซะ อำเภوتاแซะ จังหวัดชุมพร จำนวน 15 คน ประชากรการวิจัยเชิงปริมาณ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 กลุ่มประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณ (หน่วย: คน)

กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทอง	จำนวนประชากร
1) กลุ่มสหกรณ์การเกษตรบ้านนาสาร	57
2) กลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ้งควัด	119
3) กลุ่มเกษตรกรผลิตกล้วยหอมทองตำบลถ้ำสิงห์	59
4) กลุ่มผู้ปลูกกล้วยหอมทองเพื่อส่งออกสหกรณ์นิคมท่าแซะ	15
รวม	250

ที่มา: Pohtong et al. (2022)

4.2 เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) และการทำเวทีระดมความคิดเห็น โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) จากผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทั้ง 4 กลุ่ม ที่เป็นประธานกลุ่ม กรรมการกลุ่มหรือแกนนำกลุ่ม รวมจำนวน 17 คน ส่วนของการสนทนากลุ่ม แบ่งเป็น 4 กลุ่ม สำหรับการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักในการเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ได้ทำการคัดเลือกจากสมาชิกของแต่ละกลุ่มและไม่ใช่ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวนกลุ่มละ 7 คน (Boyce & Neale, 2006) รวมจำนวน 28 คน โดยการกำหนดให้จำนวนของผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึกในแต่ละกลุ่มเท่ากันนั้น เพื่อต้องการไม่ให้เกิดความแบ่งแยกการให้ความสำคัญของแต่ละกลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกไม่เท่ากัน ส่วนการทำเวทีระดมความคิดเห็นจะประกอบไปด้วยผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกและผู้ให้ข้อมูลหลักการสนทนากลุ่ม สรุปผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยเชิงคุณภาพไว้ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่ม	ผู้ให้ข้อมูลหลัก การสัมภาษณ์เชิงลึก	ผู้ให้ข้อมูลหลัก การสนทนากลุ่ม
1) กลุ่มสหกรณ์การเกษตรบ้านนาสาร	4	7
2) กลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควาวัด	6	7
3) กลุ่มเกษตรกรผลิตกล้วยหอมทองตำบลถ้ำสิงห์	4	7
4) กลุ่มผู้ปลูกกล้วยหอมทองเพื่อส่งออกสหกรณ์นิคมท่าแซะ	3	7
รวม	17	28

ที่มา: Pohtong et al. (2022)

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีวิเคราะห์ การแปลผล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งได้พัฒนามาจากแบบสอบถามของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (Office of the National Economic and Social Development Council, 2020) มีความครอบคลุมตัวแปรและวัตถุประสงค์ และเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence Index = IOC) ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องโดยรวมเท่ากับ 1.00 และได้ดำเนินการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งจากผลการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ 0.94 และแบบสอบถามนี้ได้ผ่านการประเมินของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (Institutional Review Board: IRB :SRU-EC2021/022) แล้ว

ผู้วิจัยใช้สถิติพรรณนา ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ในการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำผลไปเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของรายได้รายจ่าย และความมั่งคั่งของครัวเรือน จากรายงานสรุปผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2563 (National statistical office, 2020) ตารางที่ 5 เพื่อเปรียบเทียบดูความเหลื่อมล้ำ (การไม่เท่ากัน)

ตารางที่ 5 รายงานสรุปผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทย พ.ศ. 2563

ด้านของภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน	ค่าเฉลี่ย (บาท)
1. ด้านรายได้ (ต่อเดือน)	26,018.42
2. ด้านรายจ่าย (ต่อเดือน)	21,329.00
3. ด้านความมั่งคั่งของครัวเรือน	3,603,893.00

ที่มา: National statistical office (2020)

การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่เน้นรูปแบบที่แน่นอน แต่จะผสมผสานระหว่างโครงสร้างข้อคำถามและการกำหนด

แนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจโดยมีส่วนร่วมฯ

ประเด็นคำถามตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยใช้ผลที่ได้รับจากฐานข้อมูลที่มาจากการวิจัยเชิงปริมาณทำการเก็บข้อมูลด้วยการจดบันทึกและบันทึกเสียง

ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การจัดระเบียบข้อมูล 2) การทำดัชนีหรือกำหนดรหัสข้อมูล 3) การกำจัดข้อมูลหรือสร้างข้อสรุปชั่วคราว 4) การสร้างบทสรุป และ 5) การพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม มาตรวจสอบและจัดระเบียบก่อน เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนและคุณภาพของข้อมูล ทำการจดบันทึกและทำดัชนีข้อมูล (Notetaking and indexing) ซึ่งการจดบันทึกนั้นผู้วิจัยกระทำด้วยความระมัดระวังเพราะเป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำไปวิเคราะห์

ผู้วิจัยใช้การบันทึกย่อแล้วนำบันทึกย่อนั้นมาเรียงใหม่ให้สมบูรณ์ โดยแยกส่วนที่เก็บข้อมูลกับส่วนความคิดเห็นของนักวิจัยออกจากกันโดยสิ้นเชิง ดังนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีบรรยายเหตุการณ์ที่รวบรวมก่อน แล้วจึงใส่ความเห็น ตีความและสรุปภายหลังเพื่อเชื่อมโยงไปสู่กรอบแนวคิด ผลสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ (ตารางที่ 2) สำหรับการบันทึกดัชนีผู้วิจัยได้เว้นริมกระดาษทางขวามือไว้เพื่อทำดัชนีข้อมูลซึ่งจะทำการลงรหัส (Coding) เพื่อสร้างความแม่นยำเมื่อสะสมข้อมูลมากขึ้นเกินกว่าที่จะจดจำได้ เมื่อตรวจสอบและจัดระเบียบข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

5. ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

5.1 ผลการวิจัย

5.1.1 ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ของประเทศไทย

1) **ด้านรายได้** จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านรายได้ กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ มีรายได้มาจาก 2 แหล่งรายได้ ตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมส่งออกภาคใต้

รายได้เฉลี่ย	บาทต่อเดือน	ร้อยละ ของรายได้เฉลี่ยรวม
1 แหล่งรายได้หลักจากการเกษตร	15,014.93	65.35
2 แหล่งรายได้รองจากการปลูกกล้วยหอมทอง	7,958.35	34.65
รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนสมาชิก	22,973.28	100

ที่มา: Pohtong et al. (2022)

จากตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ มีรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน 22,973.28 บาทต่อเดือน โดยมาจากรายได้หลักจากการเกษตรเฉลี่ย 15,014.93 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ

65.35 ของรายได้เฉลี่ยรวม และมาจากการปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ย 7,958.35 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 34.65 ของรายได้เฉลี่ยรวม

เมื่อนำรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนสมาชิก (22,973.28 บาทต่อเดือน) มาเปรียบเทียบกับรายได้เฉลี่ยรวมครัวเรือนของประเทศ (26,018.42 บาทต่อเดือน) พบว่า รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนสมาชิกกลุ่มเกษตรกรต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนของประเทศ อยู่ที่ 3,045.14 บาท ($26,018.42 - 22,973.28 = 3,045.14$ บาท) แสดงให้เห็นว่า กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ ประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้

2) ด้านรายจ่าย จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านรายจ่าย กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมส่งออกภาคใต้ มีรายการของรายจ่ายเฉลี่ยแบ่งตามประเภทของรายจ่าย ตามตารางที่ 7

ตารางที่ 7 รายจ่ายเฉลี่ยรวมของครัวเรือนกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้

ประเภทรายจ่าย	บาทต่อเดือน	ร้อยละ ของรายจ่ายเฉลี่ยรวม
1. รายจ่ายสินค้าอุปโภคบริโภค	5,970.15	35.74
2. รายจ่ายสินค้าค่าอาหาร	4,507.46	27.00
3. รายจ่ายการศึกษาบุตร	3,284.03	19.67
4. รายจ่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	1,850.94	11.08
5. รายจ่ายอื่นๆ	1,089.66	6.51
รายจ่ายเฉลี่ยรวมของครัวเรือน	16,702.24	100.00

ที่มา: Pohtong et al. (2022)

จากตารางที่ 7 พบว่า กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ มีรายจ่ายเฉลี่ยรวมของครัวเรือน 16,702.24 บาทต่อเดือน เมื่อพิจารณาแยกตามประเภทของรายจ่าย พบว่า รายจ่ายสินค้าอุปโภคบริโภคมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 35.74 รองลงมา คือ รายจ่ายสินค้าค่าอาหาร คิดเป็นร้อยละ 27.00 และรายจ่ายการศึกษาบุตร รายจ่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รายจ่ายอื่นๆ ร้อยละ 19.67 ร้อยละ 11.08 และร้อยละ 6.51 ตามลำดับ

เมื่อนำรายจ่ายเฉลี่ยรวมของครัวเรือนสมาชิก (16,702.24 บาทต่อเดือน) มาเปรียบเทียบกับรายจ่ายเฉลี่ยรวมของครัวเรือนของประเทศ (21,329.00 บาทต่อเดือน) พบว่า รายจ่ายเฉลี่ยรวมของครัวเรือนสมาชิกกลุ่มเกษตรกรต่ำกว่ารายจ่ายเฉลี่ยรวมของครัวเรือนของประเทศอยู่ที่ 4,626.76 ($21,329.00 - 16,702.24 = 4,626.76$ บาท) แสดงให้เห็นว่า กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมส่งออกภาคใต้ ประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายจ่าย

3) ด้านความมั่งคั่งของครัวเรือน การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านความมั่งคั่งครัวเรือนของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมส่งออกภาคใต้ ให้เกษตรกรประเมินความมั่งคั่งโดยเปรียบเทียบความมั่งคั่งของแต่ละครัวเรือนจากผลรวมของมูลค่าของทรัพย์สิน ได้แก่ มูลค่าของยานพาหนะ จำนวนเงินออม เงินลงทุน มูลค่าบ้านหรือที่อยู่อาศัย มูลค่าของที่ดินโดยมีฐานคิดมาจากการคำนวณราคาโดยอ้างอิงข้อมูลจากกรมธนารักษ์ ปี 2564 (รอบประเมินในรอบปี

แนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจโดยมีส่วนร่วมฯ

2562-2565) ซึ่งใช้การคำนวณมูลค่าเฉลี่ยรวมมูลค่าความมั่งคั่งของครัวเรือนเป็นฐานคิดเป็นเทียบเป็น 100 แล้วคำนวณออกมาเป็นร้อยละของค่าเฉลี่ยรวมมูลค่าทรัพย์สิน ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยรวมมูลค่าความมั่งคั่งของครัวเรือนกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้

ความมั่งคั่งของครัวเรือน	มูลค่า (บาท)	ร้อยละของ ค่าเฉลี่ยรวมมูลค่าทรัพย์สิน
1. มูลค่าทรัพย์สิน		
1.1 ที่ดิน (ไร่)	1,579,402.99	55.71
1.2 บ้านหรือที่อยู่อาศัย (ไร่)	738,731.34	26.06
1.3 ยานพาหนะรวมรถยนต์จักรยานยนต์ อื่น ๆ (คัน)	461,873.13	16.29
2. มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน		
2.1 เงินออม	36,923.84	1.30
2.2 เงินลงทุน	18,104.48	0.64
ค่าเฉลี่ยรวมมูลค่าความมั่งคั่งของครัวเรือน	2,835,238.78	100

ที่มา: The Treasury Department (2021)

จากตารางที่ 8 พบว่า กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ มีมูลค่าความมั่งคั่งต่อครัวเรือนเฉลี่ยรวม 2,835,238.78 บาท เมื่อพิจารณาแยกตามประเภทของทรัพย์สิน พบว่า มีมูลค่าของที่ดินมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.71 รองลงมา คือ มูลค่าของบ้านหรือที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 26.06 และมูลค่าของยานพาหนะจำนวนเงินออม จำนวนเงินลงทุน ร้อยละ 16.29 ร้อยละ 1.30 และร้อยละ 0.64 ตามลำดับ

เมื่อนำค่าเฉลี่ยรวมมูลค่าความมั่งคั่งของครัวเรือนสมาชิก (2,835,238.78 บาท) มาเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยรวมมูลค่าความมั่งคั่งของครัวเรือนของประเทศ (3,603,893.00บาท) พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมมูลค่าความมั่งคั่งของครัวเรือนสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมมูลค่าความมั่งคั่งของครัวเรือนของประเทศอยู่ที่ 768,654.22 (3,603,893.00 - 2,835,238.78 = 768,654.22 บาท) แสดงให้เห็นว่า กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ ประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่ง

5.1.2 ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจด้วยการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ของประเทศไทย

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการศึกษาพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมส่งออกภาคใต้ ประกอบไปด้วยแนวทางสำคัญ 4 แนวทาง ดังนี้

1) การเพิ่มรายได้ ผู้ให้ข้อมูลหลักเสนอแนวทางในการเพิ่มรายได้สำหรับกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ 8 ประเด็นย่อยที่สำคัญ คือ 1) การเพิ่มการผลิตทางการเกษตรให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น การเลี้ยงสัตว์ หรือการปลูกผัก 2) การปรับปรุงประสิทธิภาพและคุณภาพการผลิตสินค้าทางการเกษตร

3) การเพิ่มทักษะและเรียนรู้เพิ่มเติมในการแปรรูปสินค้าทางการเกษตรที่มีอยู่ให้มีมูลค่าสูงขึ้น โดยมุ่งขายสินค้าที่แปรรูปแล้วมากขึ้น เช่น สินค้าที่แปรรูปจากกล้วยหอม กล้วย กล้วยตาก 4) การเพิ่มอาชีพของครัวเรือนให้มีความหลากหลายเพื่อให้มีรายได้ทุกวัน ทุกสัปดาห์ทุกเดือนและทุกปี 5) การเพิ่มประสิทธิภาพของการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างเปล่าทางการเกษตรที่มี เช่น การปลูกโกโก้ กาแฟ ไม้ผล กล้วยหอมหรือเลี้ยงสัตว์ 6) การปลูกพืชหมุนเวียนให้เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ เพื่อเพิ่มรายได้ในทุกช่วงฤดูกาล 7) การเพิ่มความรู้ทางการตลาด การขายสินค้าทั้งตลาดออฟไลน์และตลาดออนไลน์ และ 8) การจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อทราบรายรับรายจ่ายของครอบครัวและควบคุมรายจ่ายที่ไม่จำเป็นของครัวเรือน สามารถจัดสรรเงินรายได้ของครัวเรือน

2) การลดรายจ่าย ผู้ให้ข้อมูลหลักเสนอแนวทางการลดรายจ่ายครัวเรือนสำหรับกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ไว้ 7 ประเด็นย่อยสำคัญ คือ 1) การปรับแนวคิดในการจับจ่ายของครัวเรือนโดยคิดก่อนซื้อ 2) การลดการซื้อสินค้าที่ไม่มีความจำเป็น 3) การลดการเดินทางที่ไม่มีความจำเป็น 4) การสร้างความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือนโดยปลูกทุกอย่างที่กินและกินทุกอย่างที่ปลูก 5) การลดการใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง สารเคมีในการผลิตสินค้าทางการเกษตร 6) การทำปุ๋ยหมัก ทำน้ำหมัก และใช้อินทรีย์ในการผลิตสินค้าทางการเกษตร และ 7) การงดเล่นการพนันทุกรูปแบบ

3) การเพิ่มทรัพย์สิน ผู้ให้ข้อมูลหลักเสนอความแนวทางการเพิ่มทรัพย์สินสำหรับกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ไว้ 7 ประเด็นย่อยสำคัญ คือ 1) เพิ่มวินัยทางการเงินและวางแผนทางการเงินของส่วนบุคคลและครัวเรือน 2) เพิ่มการออมของครัวเรือน 3) เพิ่มอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ของครัวเรือน 4) ลดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น 5) เพิ่มประสิทธิภาพของการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้นทดแทนการทิ้งร้างว่างเปล่า 6) เพิ่มคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตรที่มีอยู่ให้เป็นที่ยอมรับของตลาด และ 7) เพิ่มพูนความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน เช่น พันธบัตรรัฐบาล สลากออมทรัพย์ ตลาดหุ้น เป็นต้น

4) การลดหนี้สิน ผู้ให้ข้อมูลหลักได้เสนอแนวทางในการลดหนี้สินสำหรับกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ไว้ 6 ประเด็นย่อยสำคัญ คือ 1) งดซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย 2) วางแผนทางการเงินแบ่งสัดส่วนการใช้จ่ายประจำวัน การออม และการใช้หนี้ครัวเรือน 3) นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในครัวเรือน 4) ลดสร้างหนี้ที่ไม่มีความจำเป็น 5) จัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อควบคุมรายรับรายจ่ายของครัวเรือน และ 6) สร้างค่านิยมร่วมของกลุ่มให้เกิดการประหยัด

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและการทำเวทีระดมความคิดเห็น มีข้อสรุปแนวทางในการนำไปดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ของประเทศไทย 4 แนวทางเรียงตามลำดับความสำคัญก่อนหลังในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ คือ การเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การลดหนี้สิน และการเพิ่มทรัพย์สิน

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 อภิปรายผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ การศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ของประเทศไทย

แนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจโดยมีส่วนร่วมฯ

สำหรับแนวคิดทฤษฎีด้านความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ สรุปตัวแปรความเหลื่อมล้ำเพื่อใช้ในการวิจัยนี้ 3 ด้าน คือ 1) ด้านรายได้ 2) ด้านรายจ่าย 3) ด้านความมั่งคั่งของครัวเรือน ตามแนวทางของสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (Office of the National Economic and Social Development Council, 2020) และทบทวนวรรณกรรม และแบ่งการศึกษาเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านรายได้ 2) ด้านการใช้จ่าย และ 3) ด้านความมั่งคั่งของครัวเรือน ด้วยเหตุผลที่ทั้งสามด้านจะเป็นทางแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรซึ่งมีส่วนร่วมในการตัดสินใจคัดเลือกแนวทางดังกล่าว และมีข้อค้นพบความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านรายได้ พบความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ มีความไม่เท่าเทียมกันในด้านรายได้ของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ สอดคล้องกับการศึกษาด้านรายได้ของ Chaiyanon and Sanguanwongse (2021) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรอย่างมีนัยสำคัญ Intarapak and Supapakorn (2020) ที่ค้นพบส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับความมั่งคั่งของครัวเรือนและ Kesdee (2020) ที่ภาครัฐน่านโยบายมาปฏิบัติเพื่อลดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชาชน

ประเด็นเพิ่มเติม คือ การสร้างความเข้มแข็งที่มาจากกลไกลดหนี้สินและเพิ่มความมั่งคั่งตามนโยบายปฏิบัติของภาครัฐจากฐานรากคือจากประชาชนภาคครัวเรือนและปลายทางคือการแก้ปัญหาในระดับประเทศได้

2) ด้านรายจ่าย พบความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ มีความไม่เท่าเทียมกันในด้านรายจ่ายของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Chaiyanon and Sanguanwongse (2021) พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรอย่างมีนัยสำคัญ และ Intarapak and Supapakorn (2020) ที่ได้ข้อค้นพบส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับความมั่งคั่งของครัวเรือน

ประเด็นที่เพิ่มเติม คือ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อหนี้ของสมาชิกค้นพบส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับความมั่งคั่งของครัวเรือนจึงสอดคล้องกับงานวิจัยที่มาสนับสนุน

3) ด้านความมั่งคั่ง พบความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ มีความไม่เท่าเทียมกันในด้านความมั่งคั่งของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Intarapak and Supapakorn (2020) ที่ได้ข้อค้นพบส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับความมั่งคั่งของครัวเรือน เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ Forbes and Grosskinsky (2022) และ Advani et al. (2021) ที่ได้ข้อสรุปว่าความมั่งคั่งของครัวเรือนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมกัน

ประเด็นที่เพิ่มเติม คือความมั่งคั่งของครัวเรือนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมกันความเกี่ยวข้องกับความมั่งคั่งของครัวเรือน เป็นไปในทิศทางเดียวกันและเป็นอีกหนึ่งตัวแปรที่จะเป็นแนวทางแก้ปัญหาได้

สรุป ปัจจัยทั้งสามด้านได้แก่ ด้านรายได้ ด้านรายจ่าย และด้านความมั่งคั่งของครัวเรือนเป็นตัวแปรในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจได้

5.2.2 อภิปรายสรุปผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ ทางเศรษฐกิจด้วยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ของประเทศไทยพบความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นทั้ง 3 ด้าน พร้อมประเด็นย่อย

สำคัญ รวมถึงการจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนก่อนหลังในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ ทั้งวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก วิธีการสนทนากลุ่ม วิธีการทำเวทีแสดงความคิดเห็นและสังเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

1) การเพิ่มรายได้ เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ศึกษาของ Hengpatana et al. (2019), Issaradet and Limrattanaphattarakul (2020) และ Techaniyom et al. (2021)

ผู้ให้ข้อมูลจัดให้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ต้องมีการดำเนินการก่อนแนวทางอื่นๆ โดยมีการเสนอแนวทางย่อยในการดำเนินการ 8 ประเด็นย่อยสำคัญสำหรับกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ คือ 1) การเพิ่มการผลิตทางการเกษตรให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น การเลี้ยงสัตว์ หรือการปลูกผัก 2) การปรับปรุงประสิทธิภาพและคุณภาพการผลิตสินค้าทางการเกษตร 3) การเพิ่มทักษะและเรียนรู้เพิ่มเติมด้านแปรรูปสินค้าทางการเกษตรที่มีอยู่ให้มีมูลค่าสูงขึ้น โดยมุ่งขายสินค้าที่แปรรูปแล้วมากขึ้น เช่น สินค้าที่แปรรูปจากกล้วยหอม โก๋ ปลา เป็นต้น 4) การเพิ่มอาชีพของครัวเรือนให้มีความหลากหลายเพื่อให้มีรายได้ในทุกวัน ทุกสัปดาห์ ทุกเดือนและทุกปี 5) การเพิ่มประสิทธิภาพของการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างเปล่าทางการเกษตรที่มี เช่น การปลูกโกโก้ กาแฟ ไม้ผล กล้วยหอมหรือเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น 6) การปลูกพืชหมุนเวียนให้เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศเพื่อเพิ่มรายได้ในทุกช่วงฤดูกาล 7) การเพิ่มความรู้ทางการตลาด การขายสินค้าทั้งตลาดออฟไลน์และตลาดออนไลน์ และ 8) การจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อทราบรายรับรายจ่ายของครอบครัวและควบคุมรายจ่ายที่ไม่จำเป็นของครัวเรือน สามารถจัดสรรเงินรายได้ของครัวเรือน

2) การลดรายจ่าย เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ศึกษาของ Issaradet and Limrattanaphattarakul (2020) และ Boonchuay (2020)

ผู้ให้ข้อมูลจัดให้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ต้องมีการดำเนินการเป็นลำดับที่ 2 โดยมีการเสนอแนวทางย่อยในการดำเนินการ 7 ประเด็นย่อยสำคัญ คือ 1) การปรับแนวคิดในการใช้จ่ายของครัวเรือนโดยคิดก่อนซื้อ 2) การลดการซื้อสินค้าที่ไม่มีความจำเป็น 3) การลดการเดินทางที่ไม่มีความจำเป็น 4) การสร้างความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือนโดยปลูกทุกอย่างที่กินและกินทุกอย่างที่ปลูก 5) การลดการใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง สารเคมีในการผลิตสินค้าทางการเกษตร 6) การทำปุ๋ยหมัก ทำน้ำหมัก และใช้อินทรีย์ในการผลิตสินค้าทางการเกษตร และ 7) การงดเล่นเล่นการพนันทุกรูปแบบ

3) การลดหนี้สิน เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ศึกษาของ Issaradet and Limrattanaphattarakul (2020) และ Strzelecka and Zawadzka (2020)

ผู้ให้ข้อมูลจัดให้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ต้องมีการดำเนินการเป็นลำดับที่ 3 โดยมีการเสนอแนวทางย่อยในการดำเนินการ 6 ประเด็นย่อยสำคัญ คือ 1) งดซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย 2) วางแผนทางการเงินแบ่งสัดส่วนการใช้จ่ายประจำวัน การออม และการใช้หนี้ครัวเรือน 3) นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในครัวเรือน 4) ลดสร้างหนี้ที่ไม่มีความจำเป็น 5) จัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อควบคุมรายรับรายจ่ายของครัวเรือน และ 6) สร้างค่านิยมร่วมของกลุ่มให้เกิดการประหยัด

4) การเพิ่มทรัพย์สิน เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ศึกษาของ Hengpatana et al. (2019), Issaradet and Limrattanaphattarakul (2020) และ Techaniyom et al. (2021)

แนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจโดยมีส่วนร่วมฯ

ผู้ให้ข้อมูลจัดให้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ต้องมีการดำเนินการหลังแนวทางอื่นๆ โดยมีการเสนอแนวทางย่อยในการดำเนินการ 7 ประเด็นย่อยสำคัญ คือ 1) เพิ่มวินัยทางการเงินและวางแผนทางการเงินของส่วนบุคคลและครัวเรือน 2) เพิ่มการออมของครัวเรือน 3) เพิ่มอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ของครัวเรือน 4) ลดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น 5) เพิ่มประสิทธิภาพของการใช้ที่ดินให้มากขึ้น ทดแทนการทิ้งร้างว่างเปล่า 6) เพิ่มคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตรที่มีอยู่ให้เป็นที่ยอมรับของตลาด และ 7) เพิ่มพูนความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน เช่น พันธบัตรรัฐบาล สลากออมทรัพย์ ตลาดหุ้น เป็นต้น

6. สรุปผลการวิจัย

6.1 สรุปผลการวิจัย

6.1.1 สรุปผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า มีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านรายได้ โดยรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนของประเทศ อยู่ที่ 3,045.14 บาท ด้านรายจ่าย โดยรายจ่ายเฉลี่ยรวมของครัวเรือนสมาชิกกลุ่มเกษตรกรต่ำกว่ารายจ่ายเฉลี่ยรวมของครัวเรือนของประเทศ อยู่ที่ 4,626.76 บาท และด้านความมั่งคั่งของครัวเรือน โดยความมั่งคั่งของครัวเรือนสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมมูลค่าความมั่งคั่งของครัวเรือนของประเทศอยู่ที่ 768,654.22 บาท ซึ่งความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจทั้ง 3 ด้าน เป็นข้อค้นพบที่สามารถใช้ตัดสินใจและใช้ประโยชน์เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ อีกทั้งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อนำไปค้นหาแนวทาง การแก้ไขปัญหาเพื่อเชื่อมโยงการค้นหาคำตอบของวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ต่อไป

6.1.2 สรุปผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจด้วยการมีส่วนร่วมของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ของประเทศไทย พบแนวทางการแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจแบ่งเป็น 4 ด้าน พร้อมประเด็นย่อยสำคัญ ดังนี้

6.1.2.1 ด้านการเพิ่มรายได้ครัวเรือน นำมาใช้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ซึ่งสรุปแนวทางย่อยออกเป็น 8 ประเด็นสำคัญ คือ 1) การเพิ่มการผลิตทางการเกษตรให้มากและหลากหลาย 2) การปรับปรุงประสิทธิภาพและคุณภาพการผลิตสินค้าเกษตร 3) การเพิ่มทักษะและการแปรรูปสินค้าทางการเกษตรที่มีอยู่ให้มีมูลค่า 4) การเพิ่มอาชีพของครัวเรือนให้มีความหลากหลาย 5) การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างเปล่าทางการเกษตร 6) การปลูกพืชหมุนเวียนให้เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศเพื่อเพิ่มรายได้ในทุกช่วงฤดูกาล 7) การเพิ่มความรู้ทางการตลาดทั้งออฟไลน์และตลาดออนไลน์ และ 8) การจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อทราบรายรับรายจ่ายของครอบครัว

6.1.2.2 ด้านการลดรายจ่ายครัวเรือน นำมาใช้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สำหรับกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมส่งออกภาคใต้ ซึ่งสรุปแนวทางย่อยออกเป็น 7 ประเด็นสำคัญ คือ 1) การปรับแนวคิดในการใช้จ่ายของครัวเรือนโดยคิดก่อนซื้อ 2) การลดการซื้อสินค้าที่ไม่มีความจำเป็น 3) การลดการเดินทาง

ที่ไม่จำเป็น 4) การสร้างความมั่นคงด้านอาหารโดยการปลูกเอง 5) การลดการใช้ปุ๋ยเคมีในการผลิตสินค้าทางการเกษตร 6) การทำปุ๋ยหมัก ทำน้ำหมัก และใช้อินทรีย์ในการผลิตสินค้าเกษตร และ 7) การงดเล่นการพนันทุกรูปแบบ

6.1.2.3 ด้านการลดหนี้สินครัวเรือน นำมาใช้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ซึ่งสรุปแนวทางย่อยออกเป็น 6 ประเด็นสำคัญ คือ 1) งดซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย 2) วางแผนทางการเงินแบ่งสัดส่วนการใช้จ่ายประจำวัน การออม และการใช้หนี้ครัวเรือน 3) นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในครัวเรือน 4) ลดสร้างหนี้ที่ไม่มีความจำเป็น 5) จัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อควบคุมรายรับรายจ่ายของครัวเรือน และ 6) สร้างค่านิยมร่วมของกลุ่มให้เกิดการประหยัด

6.1.2.4 ด้านการเพิ่มทรัพย์สินครัวเรือน นำมาใช้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ซึ่งสรุปแนวทางย่อยออกเป็น 7 ประเด็นสำคัญ คือ 1) เพิ่มวินัยและวางแผนทางการเงิน 2) เพิ่มการออมของครัวเรือน 3) เพิ่มอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ 4) ลดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น 5) เพิ่มประสิทธิภาพของการใช้ที่ดินทดแทนที่ว่างเปล่า 6) เพิ่มคุณภาพของผลผลิตการเกษตรตลาดยอมรับ และ 7) เพิ่มพูนความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

7.1.1 การจัดทำบัญชีครัวเรือน จะทำให้ครัวเรือนสามารถทราบข้อมูลรายรับรายจ่ายได้ นำไปสู่การวางแผนทางการเงิน การจัดสรรเงินรายได้และการจัดการหนี้สินที่มีประสิทธิภาพ

7.1.2 การเพิ่มทักษะและองค์ความรู้ในการแปรรูปสินค้าทางการเกษตรที่มีอยู่ให้มีมูลค่าสูงขึ้นให้กับเกษตรกร โดยการประสานความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายภายนอกกลุ่มที่มีองค์ความรู้ เช่น หน่วยงานราชการทั้งส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง มหาวิทยาลัยต่างๆ เป็นต้น

7.1.3 การเพิ่มความรู้และทักษะทางการตลาด การขายสินค้าทั้งตลาดออฟไลน์และตลาดออนไลน์ซึ่งเป็นองค์ความรู้และทักษะที่มีความจำเป็นในปัจจุบันให้กับเกษตรกร

7.1.4 การเพิ่มประสิทธิภาพของการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างเปล่าทางการเกษตรในภาคใต้ของประเทศไทย และสามารถขยายไปใช้ในโครงการต่างๆ กับพืชเศรษฐกิจอื่นๆ ได้อีกด้วย เช่น การดำเนินโครงการผักสวนครัวรั้วกินได้ การเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืชแซมพืชเสริม เป็นต้น

7.1.5 ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ของประเทศไทยนั้น ไม่อาจจะสำเร็จลุล่วงได้หากขาดการประสานความร่วมมือทั้งของภาครัฐและเอกชน รวมทั้งสมาชิกของกลุ่มเครือข่าย ดังนั้นการร่วมกันทำงานและร่วมกันขับเคลื่อนของทุกภาคส่วนจะเป็นกุญแจสำคัญในการแก้ไขปัญหา

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ควรใช้วิธีการดำเนินการวิจัยในพื้นที่อื่นๆ ในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยเพื่อให้สามารถนำข้อมูลภาพรวมระดับประเทศไปใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายได้

แนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจโดยมีส่วนร่วมฯ

7.2.2 ควรใช้สถิติในเชิงเปรียบเทียบหรือใช้สถิติขั้นสูงเพื่อขยายผลการศึกษาปัญหาอื่นๆ เพื่อค้นหาเป็นตัวแปรแฝงที่อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับตัวแปรที่กำลังศึกษา

7.2.3 ควรใช้วิธีวิจัยแนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนารูปแบบ (Model) เพื่อศึกษาแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจด้วยการมีส่วนร่วมของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกภาคใต้ของประเทศไทยในครั้งต่อไป

7.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.3.1 ภาครัฐ ควรมีนโยบายในการส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการในภาคการเกษตรเพื่อให้กลุ่มเกษตรกรมีอาชีพที่มั่นคงสามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย รวมทั้งการเพิ่มทรัพย์สินได้อย่างยั่งยืน

7.3.2 กลุ่มธุรกิจ ควรมีการสร้างความร่วมมือกันระหว่างผู้ประกอบการที่จะเข้ามาทำธุรกิจการส่งออกเพื่อเรียนรู้ขั้นตอนและกระบวนการจัดการ รวมไปถึงกฎเกณฑ์ต่างๆ เกี่ยวกับการทำการค้าระหว่างประเทศเพื่อส่งผลทำให้ผู้ประกอบการส่งออกสามารถดำเนินการและทำการค้าได้อย่างถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว และประสบความสำเร็จ

8. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ปี 2564

9. เอกสารอ้างอิง

- Advani, A., Bangham G., & Leslie, J. (2021). The UK's wealth distribution and characteristics of high wealth households. *Fiscal Studies*, 42, 397–430. <https://doi.org/10.1111/1475-5890.12286>.
- Boonchuay, S. (2020). Reduction of inequality in Thai Society in a sustainable manner: building policies on strengthening local administrative organization. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 13(4), 155-169.
- Boyce, C., & Neale, P. (2006). *Conducting in-depth interviews: A guide for designing and conducting in depth interviews for evaluation input*. Pathfinder International.
- Chaiyanon, P., & Sanguanwongse, V. (2021). Debt analysis and related factor to debt agriculture of cooperative member in the Northern of Thailand. *Journal of Lampang Rajabhat University*, 10(1), 63-75.

- Forbes, S., & Grosskinsky, S. (2022) A study of UK household wealth through empirical analysis and a non-linear Kesten process. *PLoS ONE*, 17(8), 1-16. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0272864>.
- Hengpatana, S., Patamasiriwat, D., & Ratchatapibhunphob, P. (2019). Income and asset distribution in Thailand: An analysis of inequality classified by socioeconomic class. *Journal of Applied Economics and Management Strategy*, 6(1), 35-48.
- Intarapak, S., & Supapakorn, T. (2020). Application of logistic regression analysis to household debt of Bangkok and Metropolitan area of Thailand. *WSEAS Transactions on Business and Economics*, 17, 676-681. <https://doi.org/10.37394/23207.2020.17.65>.
- Issaradet, T., & Limrattanaphattarakun, W. (2020). Community and inequality management for sustainable development case study: Nhong Sarai Sub-District. *Journal of Buddhist Anthropology*, 5(11), 375-388.
- Kesdee P., (2020). Factors affecting poverty and inequality of low income earners: Case study in Mueang District Phetchabun. *Research and Development Journal, Loei Rajabhat University*, 17(61), 26-35.
- Life for community in Nongbua Lamphu Province by the King's Philosophy. *Journal of Buddhist Anthropology*, 6(10), 249-262.
- Mueathaisong, A., & Phanpool, A. (2021). The reduction of inequality and development of quality of life for community in Nongbua Lamphu Province by the Kings Philosophy. *Journal of social science and Buddhist anthropology*, 6(10), 249-262.
- National Statistical Office. (2020). *The 2020 Household Socio-Economics survey*. Statistical Forecasting Division, National Statistical Office of Thailand.
- Office of Agricultural Economics (2022). *Statistics on the import and export of bananas in Thailand*. <https://regional.moc.go.th/th/file/get/file/20231225f002dcaa90f702dcda8d20c10e82ce9b090442.pdf>.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2017). *Summary The Twelfth National Economic and Social Development Plan (2017-2021)*. Office of the National Economic and Social development Board Office of the Prime Minister.
- Pohtong, B., Sarawut, T., Phenpong, S. M., Patcharin, P., & Pholdee, W. (2022). *The study of context and ways to solve the economic inequality with the participation of farmers, a group of banana exporters in the southern region of Thailand*. Thailand Science Research and Innovation (TSRI).

- Prasertsri, P., Seesang, S., & Saranrom, P. (2019, November 29). *An Extension of Gros Michel Banana production and marketing for export by farmers in Chaiya District of Surat Thani Province* [Paper presentation]. the 9th STOU National Research Conference. Sukhothai Thammathirat Open University. National Research Conference. Nonthaburi, Thailand.
- Sajjawattana, K. (2017). Area-Based Collaborative Research: A Novel Strategy to Challenge a Research Paradigm of Thailand. *Area Based Development Research Journal*, 9(1), 3-7.
- Strzelecka, A., & Zawadzka, D. (2020). Why households borrow money? socio-economic factors affecting households debts: A model approach. *European Research Studies Journal*, 23(2), 820-839. <https://doi.org/10.35808/ersj/1900>.
- Suriya, O. (2017). *Appropriate pattern for supply chain management of the organic banana: Case study of Bannasan district, Surat Thani Province*. [Unpublished Master's thesis]. Sukhothai Thammathirat Open University.
- Techaniyom, K., Kittisaknawan, C., Arakpothchong, W., & Pinit, W. (2021). The causal factors affecting income inequality: A case study of middle and low income level countries. *Journal of Economics and Management Strategy*, 8(2), 76-91.
- The Treasury Department. (2021). Evaluation report (Fiscal years 2019–2022) Surattani Povince. Surat Thani Provincial Land Office.
- Thiamthaisong, W. (2018). *Satisfaction of organic golden banana farmers on the performance of Ban Lat Agricultural Cooperative Ltd., Ban Lat District, Phetchaburi Province* [Unpublished Master's thesis]. Sukhothai Thammathirat Open University.
- Wonhsuwan, N., & Siriwan, I. (2017). The Participative Management. *Mahachula Academic Journal*, 4(1), 176-185.

ประวัติแนบท้ายบทความ

Name and Surname: Assistant Professor Benjamas Pohthong
Highest Education: Master of Business Administration
University or Agency: Ramkhamhaeng University, Thailand
Field of Expertise: Strategy Management
Address: Faculty of Management Sciences, Suratthani Rajabhat University.
272 Moo 9, Surat-Nasan Road, Khuntaleay, Muang Suratthani, 84100,
Thailand.
E-mail: benjamas.chu@sru.ac.th

Name and Surname: Assistant Professor Sarawut Thongnueaha
Highest Education: Master of Business Administration and Master of Economics
University or Agency: Ramkhamhaeng University, Thailand
Field of Expertise: Economics, Business Administration
Address: Faculty of Management Sciences, Suratthani Rajabhat University.
272 Moo 9, Surat-Nasan Road, Khuntaleay, Muang Suratthani, 84100,
Thailand.
E-mail: aeksra@hotmail.com

Name and Surname: Mr.Wanchalearm Poldee
Highest Education: Master of Management of Information Technology
University or Agency: Walailak University, Thailand
Field of Expertise: Business Information System
Address: Faculty of Management Sciences, Suratthani Rajabhat University.
272 Moo 9, Surat-Nasan Road, Khuntaleay, Muang Suratthani,
84100, Thailand.
E-mail: wanchalearm.pol@sru.ac.th

Name and Surname: Assistant Professor Manolee Sripaoraya Penpong
Highest Education: Master of Economics
University or Agency: Srinakharinwirot University, Thailand
Field of Expertise: Economics, Business Administration
Address: Faculty of Management Sciences, Suratthani Rajabhat University.
272 Moo 9, Surat-Nasan Road, Khuntaleay, Muang Suratthani, 84100,
Thailand.
E-mail: ma_mai1234@hotmail.com

Name and Surname:

Miss Patcharin Petchuay

Highest Education:

Master of Business Administration (Marketing)

University or Agency:

Ramkhamhaeng University, Thailand

Field of Expertise:

Business Information System

Address:

Faculty of Management Sciences, Suratthani Rajabhat University.
272 Moo 9, Surat-Nasan Road, Khuntaleay, Muang Suratthani, 84100,
Thailand.

E-mail:

patcharin.phe@sru.ac.th